

Vadehavets sæler

Livet på toppen af fødekæden

Man kan ofte se sælerne ligge og dase på sandbankerne i Vadehavet.

Sælerne er en iøjnefaldende del af Vadehavets dyreliv, når de i store flokke ligger og hviler på de nøgne sandbanker. Vadehavsområdet byder på gode muligheder for at opleve disse spændende dyr – både i deres naturlige omgivelser og på nærmeste hold.

Sælerne i Vadehavet

Langt de fleste sæler i Vadehavet er spættede sæler, men man kan også være heldig at møde dens større fætter – gråsælen. Den spættede sæl bruger især Vadehavets banker til at hvile, og når den om sommeren føder sin unge. Ungen dier i de første 3-4 uger af sit liv hos moderen, hvorefter den på egen hånd må lære at fange fisk og krebsdyr. Selv om gråsælen bliver mere almindelig, så yngler den fortsat ikke i den danske del af Vadehavet. I det tyske og hollandske Vadehav er der flere ynglekolonier af gråsæl. I modsætning til den spættede sæl, så føder gråsælen sin unge om vinteren.

Sælen

– Danmarks største rovdyr

Sælerne hører til blandt rovdirene og er derfor beslægtet med bl.a. ulve og bjørne. Man mener, at sælernes tætteste nulevende slægtning blandt rovdirene skal findes i gruppen af mårlignende rovdyr. Den spættede sæl bliver som regel omkring

SÆLER KAN OPLEVES ..

FORÅR

SOMMER

EFTERÅR

VINTER

1,3-1,6 m lang og kan veje op mod 130 kg. Gråsælen bliver væsentlig større og er med sine 300 kg ikke blot Danmarks største rovdyr men også vores største pattedyr.

Livet i vand

Sælen har gennem millioner af år udviklet sig fra at være landlevende til at bruge en stor del af sit liv i og under vandet. Sælen har i høj grad tilpasset sig livet i vandet. Dens torpedoformede krop og de brede luffer gør sælen til en god svømmer, og et tykt spæklag hjælper den med at holde varmen. Sælens store øjne er meget lysfølsomme og indrettet til at se under vandet, og dens følehår registrerer selv den mindste bevægelse fra en fisk, der svømmer forbi. Sælen kan uden problemer være under vandet i adskillige minutter, fordi hele dens krop er skabt til at lagre og spare på ilten.

Selv om sælen er nøje tilpasset livet i vand, så er den

Den spættede sæl bruger især Vadehavets banker til at hvile, og når den om sommeren føder sin unge.

i perioder også nød til at komme op på land. Sælen kan udmærket sove, mens den befinder sig i vandet, men den hviler bedst på land. Derfor kan man ofte se sælerne ligge på sandbankerne i Vadehavet og dase. Når sælerne skal føde deres unger, er de helt afhængige af at komme på land. Den spættede sæl føder sin unge om sommeren ved lavvande. Ungen fødes uden den langhårede fosterpels, der kendetegner mange andre sælarter. I stedet er den iklædt en pels, der minder om den voksne sæls, og når højvandet atter vender tilbage, er ungen allerede klar til at følge med moderen ud i vandet.

Sælpesten

To gange, i 1988 og 2002, er sælbestanden blevet ramt af sælpest, hvor 50-60 % døde. Sælpest skyldes et virus, der svækker sælens immunforsvar og giver bakterieinfektioner frit spil. Derfor døde de fleste sæler under epidemierne af bakteriel lungebetændelse. Begge udbrud startede på den danske ø Anholt og spredte sig derfra til hele Nordeuropa. Hvor virus kom fra er ikke helt klart, men måske har grønlandssælen haft en finger med i spillet. Grønlandssælen lever normalt i arktiske områder, men i 1987 drev fødemangel tusinder af grønlandssæler mod syd. Nogle nåede helt til Danmark. Man ved, at grønlandssæler kan bære virus uden at blive syge, og derfor kan de have båret sygdommen med sig og smittet de spættede sæler.

HYLERE OPFOSTRES IKKE I DANMARK

I Danmark har man valgt at følge anbefalingen fra den trilaterale sælekspert gruppe (TSEG) og ophørte derfor allerede i 1995 med at opfostre forladte sælunger, de såkaldte hylere, for efterfølgende at sætte dem tilbage i naturen.

Årsagen er, at sælbestanden atter er på et højt niveau og derfor ikke længere behøver hjælp fra menneskelig side for at klare sig. Hylere, der genudsættes i naturen risikerer at være bærere på sygdomme, der kan smitte den vilde bestand. Samtidigt modvirker opfostring af svage individer den naturlige selektion, der fjerner skadelige gener fra bestanden. Ved at opfostre og genudsætte forkomne sæler risikerer man derfor at skade sælbestanden.

Sælbestandens udvikling

Bestanden af spættet sæl i Vadehavet er gennem tiderne gået op og ned. Man regner med, at der omkring år 1900 var 37-38.000 dyr i hele Vadehavet. Intensiv jagt og senere forurening betød, at bestanden styrteddykkede frem til 1976-77, hvor sælen blev fredet. Siden da er sælbestanden vokset, kun afbrudt af de to sælpestepidemier.

Efter de to udbrud er bestanden kommet sig hurtigt, og i dag rummer den danske del af Vadehavet omkring 4.500 spættede sæler. I hele Vadehavet er bestanden på 35.500 dyr.

Gråsælen er blevet mere almindelig i den danske del af Vadehavet, men yngler her fortsat ikke.

Sæljagt

Sælerne har været jaget for deres spæk, kød og skind, men også fordi sælernes appetit for fisk gjorde dem upopulære blandt fiskerne. Man mente, at sælerne var en konkurrent, der spiste de fisk, som fiskerne var efter. Sælerne ødelagde også fiskernes redskaber, når de forsøgte at spise de fisk, der var gået i garnene. Sælerne blev jaget med køller og skydevåben, men også en såkaldt sælharve blev taget i brug. Sælharven bestod af et bræt med spidse modhager, der blev gravet ned i sandet. Sælerne kunne kravle op på stranden over sælharven, men når de flygtede tilbage mod vandet, blev de spiddet på modhagerne. På et tidspunkt, fra 1889 til 1927, præmierede man lige frem fra statsligt hold nedlæggelsen af sæler og stillede rifler og ammunition til rådighed. Denne kampagne førte til voldsom tilbagegang hos sælbestanden.

Hylere og syge sæler på stranden

I den spættede sæls dieperiode sker det, at ungen kommer væk fra sin mor. Uden mælk fra moderen er ungen prisgivet og kravler op på stranden, hvor den kalder på sin mor. Man kalder derfor disse unger for hylere. Hylere har meget ringe chance for at overleve på egen hånd, og derfor aflives de, for at de ikke skal lide unødigt. I Tyskland og Holland findes centre, hvor man tager hylere i pleje for senere at sætte dem tilbage i naturen. I Danmark ophørte denne praksis i 1995, da sælbestanden trives.

Genudsætning af hylere er ikke uden problemer, og man forsøger derfor i Danmark at minimere menneskelig indgriben. Særligt i sensommeren og efteråret kan man på stranden også møde syge sæler, der er kravlet op på land for bedre at kunne holde varmen.

Støder man på en hylere eller en sæl, der virker syg, bør man give den fred og ro og kontakte Naturstyrelsen eller Fiskeri- og Søfartsmuseet.

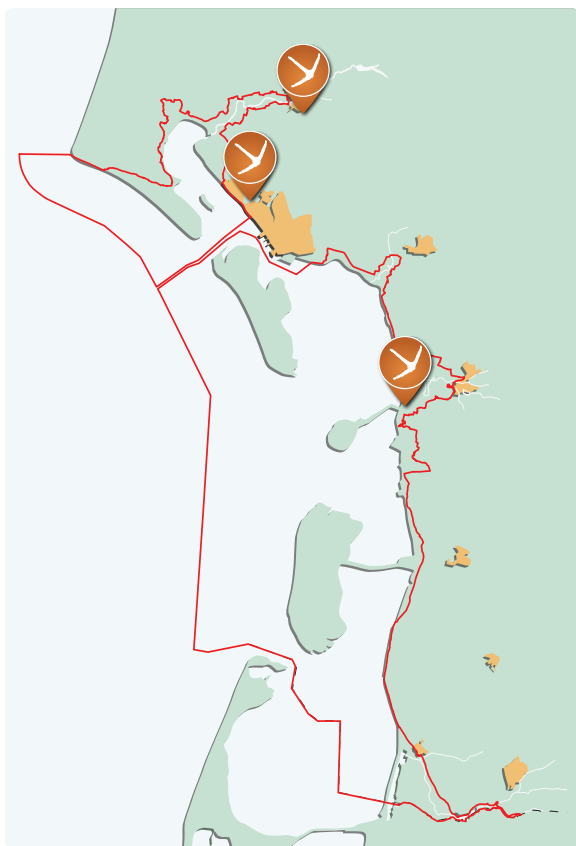
OPLEVELSER MED SÆLER

Vadehavet er et oplagt sted at opleve sælerne.

Vil man gerne helt tæt på, er Sælariet på **Fiskeri- og Søfartsmuseet** et godt valg. Her kan man gennem ruder se spættede sæler og gråsæler, der majestætisk glider gennem vandet, og kommer man forbi ved en af de to daglige fodringer, kan man samtidigt høre om sælernes liv og biologi.

Sælerne kan også opleves ude i naturen. Sæler er sky dyr, så medbring en kikkert for bedre at kunne se dyrene.

Nogle af områdets naturvejledere tager publikum med ud til sælbankerne. Information om ture kan findes på hjemmesiden www.vadehav.dk. Der er også mulighed for at tage med en kutter ud til sælbankerne.

LÆR OM SÆLER HOS..

NaturKulturVarde

Gl. Skovfogedbolig
Roustvej 111
6800 Varde
T: 75 22 22 50
E: nkv@naturkulturvarde.dk
W: www.naturkulturvarde.dk

Fiskeri- og Søfartsmuseet

Tarphagevej 2-6
6710 Esbjerg V.
T: 76 12 20 00
E: fimus@fimus.dk
W: www.fimus.dk

Vadehavscentret

Okholmvej 5
Vester Vedsted
6760 Ribe
T: 75 44 61 61
E: info@vadehavscentret.dk
W: www.vadehavscentret.dk

LÆS OGSÅ OM...

- ✈ Livet på vaderne
- ✈ Vadehavets trækfugle
- ✈ Østers i Vadehavet
- ✈ Sort Sol

OM VADEHAVETS FORMIDLERFORUM...

Vadehavets Formidlerforum er et netværk af offentlige og selvejende institutioner der formidler Vadehavets natur og kultur.

Forummet arbejder for, at Vadehavet kan opleves hele året af alle og på en måde der hensyn til naturen, historien og lokale interesser.

Læs mere på www.vadehav.dk

MED SKOLEN ELLER BØRNEHAVEN?

ET TVÆRFAGLIGT
UNDERVISNINGSTILBUD
FOR BØRNEHAVER OG SKOLER

MITVADEHAV.DK

